

Т. В. Федотова

**Соціальна психологія:
методичні рекомендації до самостійної
роботи студентів**

Луцьк – 2018

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет психології та соціології
Кафедра загальної і соціальної психології та соціології**

Т. В. Федотова

Соціальна психологія:

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів

**підготовки бакалавра
спеціальності 053 «Психологія»
освітньої програми «Психологія», «Практична психологія»**

Луцьк – 2018

К 316.6(073)
ББК 88.5р30-2
С 69

*Рекомендовано до друку методичною радою Східноєвропейського
національного університету імені Лесі Українки
протокол №3 від 21.11.2018 р.*

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з дисципліни «Соціальна психологія» підготовки бакалавра, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», за освітніми програмами «Психологія», «Практична психологія» / Федотова Т.В. – Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2018.– 24 с.

Укладач:

Федотова Т.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної і соціальної психології та соціології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Рецензенти:

Лазорко О.В. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної і соціальної психології та соціології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Губіна А.М. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри української та іноземної лінгвістики Луцького національного технічного університету.

Видання містить матеріали щодо завдань для самостійної роботи студентів.

Для викладачів та студентів факультетів психології.

© Федотова Т.В. (укладання), 2018

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота з дисципліни «Соціальна психологія» охоплює 66 годин на навчальний рік та розрахована на студентів факультету психології та соціології підготовки бакалавра, галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 «Психологія», за освітніми програмами «Психологія», «Практична психологія»

Самостійна робота студента включає додаткову підготовку до практичних та лабораторних занять, поглиблене вивчення окремих тем навчального курсу та опрацювання відповідних матеріалів у періодичних виданнях.

Мета занять – формування та розвиток у студентів соціально-психологічного мислення, навичок самостійного вивчення навчальної та наукової літератури.

Завданням самостійної роботи є теоретична та практична підготовка студентів із таких питань:

- ✓ вивчення основних категорій, функцій, методології та етапів становлення соціальної психології в Україні та за її межами;
- ✓ соціально-психологічної структури особистості, проблеми соціалізації індивіда, специфіки формування особистості в колективі та поведінки в соціально значущих ситуаціях;
- ✓ оволодіння методами соціально-психологічного вивчення великих і малих соціальних груп, діагностики рівня розвитку групи та характеру міжособистісних стосунків;
- ✓ ознайомлення із соціально-психологічними характеристиками індивіда як суб'єкта соціальних та міжособистісних відносин.

Змістовий модуль 1.
Соціальна психологія як наукова дисципліна.
Проблема особистості в соціальній психології

Тема 1. Предмет соціальної психології, історія розвитку, її завдання та структура

Мета заняття – ознайомлення з соціальною психологією як науковою дисципліною; огляд теорій, які передували виникненню та розвитку соціальної психології; висвітлення основних завдань сучасної соціальної психології.

Рекомендована література

Андреева Г. М. Социальная психология: учебник для вузов / Г. М. Андреева.– 5-е изд., испр. и доп.– М. : Аспект Пресс, 2004. – 365 с.

Вундт В. Задачи и методы психологии народов / Вильгельм Вундт // Социальная психология : хрестоматия. – М., 1999. – С.37-38.

Ждан А. Н. История психологии. От Античности до наших дней : учебник для вузов / Ждан А. Н. – [5-е изд., перераб. и дополн.] – М. : Акад. Проект, 2004. – 576 с. – («Gaudeamus»).

Питання та завдання для самоконтролю

I. Робота над поняттями з теми: соціальна психологія, об'єкт та предмет соціальної психології, соціально-психологічні явища, етнічна психологія, психологія релігії, політична психологія, психологія управління, психологія соціальної дії, психологія спілкування, психологія сім'ї, соціальна психологія особистості, психологія мас, психологія конфліктних відносин, психологія народів, теорія інстинктів, соціальна фасилітація, соціальна інгібіція.

II. Підготовка відповіді на питання:

1. Розвиток соціально-психологічних ідей в рамках соціально-філософських (Макіавеллі, Гоббс, Бентам, Сміт, Г.Сковорода, Ф.Прокопович, Фейербах, Гегель та ін.) та соціологічних вчень (Конт, Спенсер та ін.);
2. Основні напрями соціальної психології: індивідуально-психологічний (У. Джеймс, Г.Тард та ін.) та соціологічний (Дюркгейм, Дж. Мід та ін.), соціально-психологічні ідеї в працях М.Лацаруса, Г.Лебона, В.Мак-Дугала та ін.;
3. Період експериментального розвитку соціальної психології в ХХ ст. (впровадження соціальної психології в систему виробництва(А.Файоль, Є. Мейо), пропаганди (Г. Лассуел), вплив групи на індивідів (Ф.Олпорт, В.Меде, К.Левін та ін.);
4. Становлення та розвиток вітчизняної соціальної психології (позиції

В.Бехтерева, П.Блонського Л.Виготського, К.Корнілова, Г.Челпанова та ін.);

5. Розвиток сучасної вітчизняної соціальної психології.

III. Існують різні погляди на питання щодо предмета дослідження соціальної психології. Завдання: провести порівняльний аналіз предметної ділянки загальної та соціальної психології, позначити межі та специфіку підходу до вивчення людини в кожній із галузей психології.

Тема 2. Основні теоретичні концепції соціальної психології на Заході у XX столітті

Мета заняття – вивчення студентами історії становлення соціальної психології як наукової дисципліни та засвоєння загального стану сучасної соціально-психологічної теорії на Заході, її основних напрямів; визначення необхідності застосування надбань соціальної психології у соціально-психологічній освіті.

Рекомендована література

Андреева Г. М. Зарубежная социальная психология XX столетия. Теоретические подходы / Г. М. Андреева, Н. Н. Богомолова, Л. А. Петровская. – М., 2001. – 270 с.

Шихирев П. Н. Современная социальная психология в Западной Европе / П. Н. Шихирев. – М., 1985.

Питання та завдання для самоконтролю

I. Робота над поняттями: соціально-психологічні концепції, біхевіоризм, необіхевіоризм, когнітивізм, когнітивний дисонанс, психоаналіз, інтерперсональна поведінка, інтеракціонізм, роль, рольові очікування, референтна група.

II. Підготувати відповіді на питання:

- Характеристика основних теоретичних напрямків соціальної психології.
- Необіхевіористська орієнтація та її теорії.
- Інтеракціоністська орієнтація та її теорії.
- Когнітивістські моделі соціальної психології та її теорії.
- Психоаналітична орієнтація та її теорії.

Тема 3. Особистість в соціальній психології

Мета заняття – виявлення закономірностей поведінки та діяльності особистості, включеної в певну соціальну групу; визначення специфіки та основних труднощів процесу соціалізації особистості.

Рекомендована література

Андреева Г. М. Социальная психология: учебник для вузов / Г. М. Андреева.– 5-е изд., испр. и доп.– М. : Аспект Пресс, 2004. – 365 с.

Корнев М. Н. Соціальна психологія / М. Н. Корнев, А. Б. Коваленко. – К., 1995.

Семечкин Н. И. Социальная психология : учебник для вузов / Н. И. Семечкин. – СПб. : Питер, 2004. – С. 116–127.

Питання та завдання для самоконтролю

I. Робота над поняттями: особистість, індивідуальність, активність особистості, соціалізація, асоціалізація, десоціалізація, ресоціалізація, соціальний статус, особистісний статус, авторитет, престиж, позиція особистості, соціальна роль, рольовий набір, рольова диференціація, установка, ціннісні орієнтації, соціальна установка, парадокс Р. Лап'єра.

II. Підготувати відповіді на питання:

1. Розвиток проблематики соціальної психології особистості.
2. Соціалізація та детермінація соціальної поведінки особистості.
3. Соціальна ідентичність особистості.
4. Соціальна установка, її структура та функції.

III. Опрацювати статті та законспектувати їх:

- Личность как предмет изучения (С. 70-75).

Джерело: Социальная психология в трудах отечественных психологов / сост. А. Л. Свенцицкий. – СПб. : Питер, 2000. – С. 512 с.

- Соціальна ідентичність особистості (С. 349-356).
- Соціалізація: основні проблеми та напрямки досліджень (С. 327-349).
- Поведінка та установки (С. 393-416).
- Про диспозиційну регуляція соціальної поведінки особистості (С. 416-433).

Джерело: Социальная психология : хрестоматия : [учеб. пособие для студ. вузов] / сост. Е. П. Белинская, О. А. Тихомандрицкая. – М. : Аспект Пресс, 2003. – 475 с.

Тема 2. Специфіка поведінки особистості в соціально значущих ситуаціях

Мета заняття – визначення поняття «соціально-психологічна ситуація»; вивчення специфіки поведінки індивіда в ситуаційно-проблемних соціально-психологічних ситуаціях.

Рекомендована література

Андреева Г. М. Социальная психология: учебник для вузов / Г. М. Андреева.– 5-е изд., испр. и доп.– М. : Аспект Пресс, 2004. – 365 с.

Корнев М. Н. Соціальна психологія / М. Н. Корнев, А. Б. Коваленко. – К., 1995.

Семечкин Н. И. Социальная психология : учебник для вузов / Н. И. Семечкин. – СПб. : Питер, 2004. – С. 116–127.

Питання та завдання для самоконтролю

I. Робота над поняттями: стрес, дистрес, еустрес, депресія, соціально-психологічна ситуація, соціальна напруженість, психологічний захист, екстремальна ситуація, часова перспектива, життєва перспектива.

II. Підготувати відповіді на питання:

1. Охарактеризувати поняття «соціально-психологічна ситуація».
2. Типи екстремальних ситуацій.
3. Особистісно орієнтовані форми поведінки в екстремальній ситуації:
 - поведінка жертви;
 - поведінка рятувника.

III. Опрацювати статті та законспектувати їх:

- Можливості самореалізації особистості в контексті психології інновацій (С.93-101).

Джерело: Социальная психология в трудах отечественных психологов / сост. А. Л. Свенцицкий. – СПб. : Питер, 2000. – 512 с.

- Дослідження особливостей стресостійкості у майбутніх медиків (С. 262-266).

- Часова перспектива студентів у зв'язку з їхнім особистісним потенціалом (С. 229-235).

Джерело: Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації//Український науковий журнал. – №3. – Київ : Вид. Університет „Україна», 2011. – 490 с.

- Психологічні особливості депресивних станів у пацієнтів з ВІЛ-позитивним статусом (С. 168-176).

- Модель факторів, що обумовлюють сприйняття ситуації (С. 229-237).

- Психологічний аналіз категорії життєвої перспективи особистості (С.204-213).

Джерело: Журнал „Психологічні перспективи»(№18). – Луцьк : Ред.-вид. відд. „Вежа» Волин нац. ун-ту ім. Л.Українки, 2011. – 304 с.

Тестові завдання самоперевірки:

1. СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ – ЦЕ НАУКА, ЯКА ВИВЧАЄ, «ЩО ЛЮДИ ДУМАЮТЬ ОДИН ПРО ОДНОГО, ЯК ВОНИ ВПЛИВАЮТЬ ОДИН НА ОДНОГО І ЯК ВОНИ СТАВЛЯТЬСЯ ОДИН ДО ОДНОГО», ТАК ВИЗНАЧАВ:

- a. К. Роджерс;
 - b. А. Маслоу;
 - c. Дж. Майерс;
 - d. В. Келер.
2. ОБ'ЄКТОМ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ Є:
- a. конкретні соціальні спільноти (групи);
 - b. конкретні соціальні спільноти (групи) або окремі їх представники (особистості);
 - c. представники (особистості) конкретних соціальних спільнот (груп);
 - d. суб'єктивне відображення окремою людиною і/або соціальними спільнотами об'єктивних соціальних відносин.
3. ДОСЛІДЖУВАНОВОГО, З ЯКИМ ПРОВОДИТЬСЯ МЕТОД ОПИТУВАННЯ, БЕСІДИ, АНКЕТУВАННЯ, НАЗИВАЮТЬ:
- a. респондент;
 - b. інтерв'юер;
 - c. промоутер;
 - d. комунікатор.
4. МЕТОД, ЯКИЙ Є РІЗНОВИДОМ СПОСОБІВ АНАЛІЗУ ПРОДУКТІВ ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЗИВАЄТЬСЯ:
- a. методом спостереження;
 - b. методом тестування;
 - c. методом аналізу документів;
 - d. методом опитування
5. ОСОБИСТІСНИЙ ПІДХІД ПРЕДМЕТОМ СОЦІАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ВИЗНАЧАЄ
- a. суспільну психологію, що вивчає психологію класів та інших великих соціальних груп і спільнот, досліджує традиції, звичаї, характер;
 - b. особистість, при цьому акцент робиться на характерологічні риси або властивості особистості, на психологічну типологію;
 - c. закономірності і механізми виникнення, функціонування і вияву реальності, яка формується у процесі суб'єктивного відображення окремою людиною і/або соціальними спільнотами об'єктивних соціальних відносин.
6. ПРЕДСТАВНИКАМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОНЦЕПЦІЇ «ПСИХОЛОГІЇ НАРОДІВ» Є:
- a. Г. Тард, С. Сігелле, Г. Лебон;
 - b. М. Лацарус, Г. Штейнталь, В. Вундт, О. Потебня;

- c. З. Фрейд, А. Фрейд;
 - d. В. Макдугалл, Е. Росс.
7. ЗАСВОЄННЯ ОСОБИСТІСТЮ НОРМ, ЦІННОСТЕЙ, НЕГАТИВНИХ РОЛЕЙ, СТЕРЕОТИПІВ ПОВЕДІНКИ, ЯКІ СПРИЧИНЮЮТЬ ДЕФОРМАЦІЮ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН, ДИСГАРМОНІЮ У ВЗАЄМОДІЇ ЛЮДИНИ І СУСПІЛЬСТВА, НАЗИВАЄТЬСЯ:
- a. соціалізацією;
 - b. ресоціалізацією;
 - c. десоціалізацією;
 - d. асоціалізацією.
8. ОСОБИСТІСТЬ, ПОЗА СТРУКТУРОЮ ЯКОЇ НЕМАЄ РЕАЛЬНОГО ІНДИВІДА, НАЗИВАЄТЬСЯ:
- a. людина;
 - b. індивідуальність;
 - c. активна особистість;
 - d. особа;
 - e. квазіособистість.
9. У ВУЗЬКОМУ ЗНАЧЕННІ ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ РОЗУМІЄТЬСЯ ЯК:
- a. процес включення людини в соціальне життя шляхом активного засвоєння нею норм, цінностей та ідеалів;
 - b. подолання критичних ситуацій на життєвому шляху;
 - c. визначення походження й формування родової природи людини, йдеться про філогенез – історичний процес розвитку людства.
10. РЕЗУЛЬТАТОМ «ДИСКУСІЇ 60-Х РОКІВ ПРО СОЦІАЛЬНУ ПСИХОЛОГІЮ» СТАЛО:
- a. заборона соціальної психології як самостійної науки;
 - b. визнання соціальної психології як самостійної галузі наукових досліджень та навчальної дисципліни;
 - c. введення соціальної психології як навчальної дисципліни.

Змістовий модуль 2. Проблема спілкування в соціальній психології

Тема 3. Психологія спілкування. Комунікативна сторона спілкування

Мета заняття – розкрити зміст поняття спілкування, висвітлення закономірностей та механізмів спілкування; визначення критеріїв успішного спілкування, правил людських стосунків у повсякденному житті.

Рекомендована література

Бодалев А. А. Личность и общение / А. А. Бодалев. – М., 1983. – 272 с.

Добрович А. Б. Общение: наука и искусство. [Текст] : общественно-политическая литература / А. Б. Добрович. - Изд. 2-е. - М. : Знание, 1980. - 159 с.

Леонтьев А. А. Психология общения: учеб. пособие для вузов / А. А. Леонтьев. – 3-е изд. – М. : Смысл; Академия, 2005. – 368 с.

Питання та завдання для самоконтролю

I. Робота над поняттями: спілкування, комунікація, міжособистісне спілкування, імперативне спілкування, маніпуляційне спілкування, масове спілкування, структурні компоненти спілкування як комунікації (суб'єкт, об'єкт, предмет, потреба, мотиви, дії, завдання, засоби, продукт спілкування), контактна функція спілкування, функція впливу, функція розуміння, комунікативна сторона спілкування, інтерактивна сторона спілкування, перцептивна сторона спілкування, зовнішня сторона спілкування, внутрішня сторона спілкування, стиль спілкування.

II. Підготувати відповіді на запитання:

1. Комунікативні бар'єри та способи їх подолання.
2. Рівні комунікації: вербальний і невербальний.

III. Описати прийоми, які можуть сприяти подоланню комунікативних бар'єрів при взаємодії: а) батьків із дітьми; б) викладача і студента; в) психолога з клієнтом. Як можуть змінюватися ці прийоми, якщо суб'єкт змінює позицію комунікатора на реципієнта та навпаки?

IV. Опрацювати статті та законспектувати їх:

- Невербальна комунікація (глава 4, с. 68–85).
- Міжособистісна атракція (глава 11, с. 197–213).
- Труднощі міжособистісного спілкування (глава 18, с. 343–368).
- Фактори успішного спілкування (глава 22, с. 414–451).

Джерело: В. Н. Куницина, Н. В. Казаринова, В. М. Погольша «Межличностное общение». – СПб. : Питер, 2003. – 532 с.

- Педагогічне спілкування як категорія психологічної науки (С. 121-132).
- Поведінкові та діяльнісні аспекти мовленнєвої комунікації (С. 287-296).

Джерело: Журнал „Психологічні перспективи»(№18). – Луцьк : Ред.-вид. відд. „Вежа» Волин нац. ун-ту ім. Л.Українки, 2011. – 304 с.

Тема 4. Інтерактивна сторона спілкування

Мета заняття – визначити компоненти спілкування, що пов’язані із взаємодією людей і безпосередньою організацією їхньої спільної діяльності; ознайомлення із тим, як досягається взаємність між учасниками спілкування.

Рекомендована література

Головаха Е. И. Структура групповой деятельности. Социально-психологический анализ / Е. И. Головаха. – Киев : Наукова думка, 1979. – 140 с.

Ишмуратов А. Т. Конфликт і згода / А. Т. Ишмуратов. – К. : Наук. думка, 1996. – 190 с.

Москаленко В. В. Соціальна психологія : [підручник] / В. В. Москаленко. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 624 с.

Семечкин Н. И. Социальная психология: [учеб. для вузов] / Н. И. Семечкин. – СПб. : Питер, 2004. – 375 с.

Питання та завдання для самоконтролю

I. Робота над поняттями: взаємодія (інтеракція), спільна групова діяльність, структура взаємодії, ситуації взаємодії, етапи процесу взаємодії, ефект конгруенції, зворотний зв’язок між людьми, взаєморозуміння людей, стиль взаємодії, типи взаємодії, базові інтерактивні уміння, соціальний вплив, поступливість, ідентифікація, інтерналізація, груповий вплив, нормативний, інформаційний вплив, втручання (інтервенція), кооперація, згода, конкуренція, конфлікт, опозиція.

II. Підготувати відповіді на запитання:

1. Поняття зворотнього зв’язку у взаємодії. Сутність ефекту конгруенції.
2. Характерні риси продуктивного стилю спілкування. Суттєві ознаки кооперації та конкуренції.
3. Конфліктна взаємодія: поняття конфлікту, види конфлікту, структура та сигнали конфлікту.
4. Сутність і значення інтерактивної компетентності.

III. Скласти таблицю, що відображає зміст кожної з теорій соціальної дії і взаємодії.

IV. Виконати наступні методики, зробити їх аналіз, статистичну та якісну обробку:

- методика «Стратегії залагодження конфліктів: до кого ми подібні?»

Джерело: В. Джонсон Девід. Соціальна психологія / Девід В. Джонсон. – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2003. – С.187.

• методика К. Н. Томаса «Визначення типових способів реагування на конфліктну ситуацію»

Джерела:

Корнев М. Н. Соціальна психологія / М. Н. Корнев. – К., 1995. – С. 276.

Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога в образовании / Е. И. Рогов. – М., 1996. – С. 289.

Тема 5. Перцептивна сторона спілкування

Мета заняття – ознайомити студентів із процесом формування образу іншої людини; встановлення причин переоцінювання значення особистісних рис та установок людини, недооцінювання ролі ситуації у поясненні поведінки; побудова прогнозу успішності міжособистісного сприймання; визначення закономірностей виникнення симпатії та антипатії.

Рекомендована література

Андреева Г. М. Социальная психология: учебник для вузов / Г. М. Андреева.– 5-е изд., испр. и доп.– М. : Аспект Пресс, 2004. – 365 с.

Парыгин Б. Д. Социальная психология / Б. Д. Парыгин. – СПб. : СПбГУП, 2003. – 616 с.

Семечкин Н. И. Социальная психология : учебник для вузов / Н. И. Семечкин. – СПб. : Питер, 2004. – С. 375.

Питання та завдання для самоконтролю

I. Робота над поняттями: соціальна перцепція, соціально-перцептивна компетентність, соціально-перцептивні здібності, перцептивні навички, ідентифікація, емпатія, співпереживання, співчуття, симпатія, егоцентризм, атракція, фасцинація, рефлексія, рефлексивна компетентність, рефлексивні уміння, каузальна атрибуція, фундаментальна помилка атрибуції, ефект ореолу, ефект первинності, ефект останнього враження, ефект новизни, ефект соціального контексту, ефект бумеранга, ефект Барнума, ефект повторення, типізація, стереотипізація, соціально-перцептивні стереотипи.

II. Підготувати відповіді на запитання:

2. Функції міжособистісного сприймання.

3. Соціально-перцептивна компетентність особистості.

4. Поняття «перцептивних навичок».

5. Поняття рефлексії. Рефлексивна компетентність особистості.

III. Творчі завдання:

- Описати умови досягнення взаєморозуміння особи та іншими людьми (на прикладі себе та оточуючих).

- Окреслити напрямки особистісного вдосконалення у вивченні взаєморозуміння людей.

- Записати найбільш характерні риси стереотипного образу представників професій: 1) депутата; 2) українського бізнесмена; 3) викладача; 4) бомжа; 5) журналіста; 6) пенсіонера.

Оцінити, наскільки існуючий в уяві образ конкретної людини збігається зі стереотипними уявленнями про цю групу. Визначити схожі характеристики, запропоновані в першому та другому образах. Пояснити ймовірні розходження.

IV. Опрацювати статті та законспектувати їх:

- Фактори соціальної привабливості.

Джерело: Семечкин Н. И. Социальная психология / Н. И. Семечкин. – СПб. : Питер, 2004. – С. 120–126.

- Міжособистіне розуміння в структурі психологічно-управлявської компетентності керівників державної служби України (С. 52-62).

Джерело: Журнал „Психологічні перспективи»(№18). – Луцьк : Ред.-вид. відд. „Вежа» ВНУ ім. Л.Українки, 2011. – 304 с.

Тестові завдання самоперевірки:

1. СПІЛКУВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ЖЕСТІВ, МІМІКИ ТА ПАНТОМІМІКИ НАЗИВАЮТЬ:

- а. вербальне спілкування;
- б. невербальне спілкування;
- в. ділове спілкування;
- г. ігрове спілкування.

2. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПЕРЕДАЧІ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ВІД ОДНІЄЇ ЛЮДИНИ/ГРУПИ ДО ІНШОЇ В УМОВАХ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО КОНТАКТУ, ЩО ВІДОБРАЖАЄ ЇЇ ПІДДАТЛИВІСТЬ ПЕВНИМ СТАНАМ І ПСИХОЛОГІЧНІЙ ДІЇ ЗІ СТОРОНИ ІНШИХ ЛЮДЕЙ, НАЗИВАЄТЬСЯ:

- а. зараженням;
- б. навіюванням;
- в. переконанням;
- г. наслідуванням.

3. ІНДИВІД, ЩО ЦІЛЕСПРЯМОВАНО ТА НЕАРГУМЕНТОВАНО ПІД ЧАС СПІЛКУВАННЯ ЗДІЙСНЮЄ НАВІЮВАННЯ, НАЗИВАЄТЬСЯ:

- a. реципієнт;
- b. сугестор;
- c. сугеренд;
- d. індуктор.

4. СПОСОБАМИ КОДУВАННЯ, ПЕРЕДАЧІ, ОБРОБКИ ТА ДЕКОДУВАННЯ ДАНИХ НАЗИВАЄТЬСЯ:

- a. зміст спілкування;
- b. мета спілкування;
- c. засоби спілкування.

5. ВПЕРШЕ ТРАКТУВАННЯ КОМУНІКАЦІЇ ЯК КОДУВАННЯ ТА ДЕКОДУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЯКІ ПІДПОРЯДКОВАНІ ВАЖЛИВИМ ПСИХІЧНИМ МЕХАНІЗМАМ І ЗАКОНОМІРНОСТЯМ, БУЛО ЗАПРОПОНОВАНО:

- a. Г.Грайсом;
- b. З.Фройдом;
- c. Е.Берном;
- d. Ч.Осгудом.

6. МЕХАНІЗМ РОЗУМІННЯ ПАРТНЕРА ЗІ СПІЛКУВАННЯ НА ОСНОВІ ГЛИБОКОГО ПОЧУТТЯ ДО НЬОГО НАЗИВАЄТЬСЯ:

- a. емпатія;
- b. соціальна рефлексія;
- c. каузальна атрибуція;
- d. атракція.

7. ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ВРАЖЕННЯ ПРО ЛЮДИНУ, ЯКА СПРИЙМАЄТЬСЯ НА ОСНОВІ ВИРОБЛЕНИХ ГРУПОЮ СТЕРЕОТИПІВ НАЗИВАЄТЬСЯ:

- a. ідентифікація;
- b. фізіономічна редукція;
- c. стерео типізація;
- d. атракція.

8. ТЕРМІН «СОЦІАЛЬНА ПЕРЦЕПЦІЯ» УВІЙШОВ В ОБІГ ПСИХОЛОГІЧНОЇ НАУКИ ЗАВДЯКИ:

- a. Дж.Брунеру;
- b. З. Фройдю;
- c. Е.Берну;
- d. Е.Тітченеру.

9. ДИСТАНЦІЯ МІЖ ПАРТНЕРАМИ ПО СПІЛКУВАННЮ ВІД 1,2 ДО 3,5 МЕТРА МОЖЕ БУТИ ВИЗНАЧЕНА ЯК:

- a. інтимна дистанція;

- b. міжособистісна дистанція;
- c. соціальна дистанція;
- d. публічна дистанція.

10. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ В РЕЗУЛЬТАТІ ЯКОГО ВІДБУВАЄТЬСЯ ЦІЛЕСПРЯМОВАНИЙ, НЕАРГУМЕНТОВАНИЙ ВПЛИВ ОДНІЄЇ ЛЮДИНИ НА ІНШУ ЛЮДИНУ/ГРУПУ, ЩО ПОВ'ЯЗАНИЙ З ІСТОТНИМ ЗНИЖЕННЯМ ЇЇ КРИТИЧНОСТІ ДО ІНФОРМАЦІЇ, ЩО НАДХОДИТЬ, ВІДСУТНІСТЮ ПРАГНЕННЯ ПЕРЕВІРИТИ ЇЇ ДОСТОВІРНІСТЬ, НАЗИВАЄТЬСЯ:

- a. зараженням;
- b. навіюванням;
- c. переконанням;
- d. наслідуванням.

Змістовий модуль 3.

Соціальна психологія великих груп

Тема 6. Психологічні характеристики великих соціальних груп

Мета заняття – розкрити особливості великої соціальної групи, специфіку її функціонування та вплив на формування соціально значущих якостей людини, її соціальних норм, цінностей, установок, потреб.

Рекомендована література

Баронин А.С. Этнопсихология: [учебное пособие] / А. С. Баронин. – К. : МАУП, 2000. - 115 с.

Етнічна психологія: [Навчально-методичний посібник] / За ред. Л. Е. Орбан, В. Д. Хруща. – Івано-Франківськ : Прикарпатський університет, 1994. – 84 с.

Юнг К. Г. Психология бессознательного / К. Г. Юнг. – М. : Канон, 1992. – 480 с.

Питання та завдання для самоконтролю

I. Робота над поняттями: група, велика соціальна група, публіка, аудиторія, натовп, етнічна група, менталітет, національний характер, етностереотип, автостереотип, гетеростереотип.

II. Підготувати відповіді на питання:

1. Головні характеристики великих соціальних груп.
2. Психологічні особливості організованої великої групи.
3. Поняття нестійкої групи та види тимчасових неорганізованих груп.

4. Поняття колективного несвідомого. К.Юнг про психологію несвідомого.

III. Опрацювати статті та законспектувати їх:

- Крос-культурний порівняльний аналіз структури соціальної ідентичності в контексті сучасних соціальних трансформацій (на прикладі молоді України та Німеччини) (С.357-363).

- Теоретичний аналіз психологічних аспектів явища ксенофобії (с. 112-117).

- Порівняльна характеристика функціональних відмінностей громадської думки у недемократичних політичних режимах та в умовах демократії (С. 75-83).

Джерело: Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації//Український науковий журнал. – №3. – Київ : Вид. Університет „Україна», 2011. – 490 с.

IV. Визначити психологічні особливості українського національного характеру.

Джерело: Гнатенко П. И. Национальный характер / П. И. Гнатенко. – Днепропетровск, 1992. – 115 с.

Тестові завдання самоперевірки:

1. ЛЮДИНА, ВИКОНУЮЧИ РІЗНІ СОЦІАЛЬНІ ФУНКЦІЇ, ОДНОЧАСНО НАЛЕЖИТЬ ДО РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП, ЦЕ СПРИЯЄ ВИЗНАЧЕННЮ МІСЦЯ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПОЗНАЧАЄТЬСЯ НА ФОРМУВАННІ СВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ, ОСКІЛЬКИ ВОНА ВКЛЮЧЕНА В СИСТЕМУ ПОГЛЯДІВ, УЯВЛЕНЬ, НОРМ, ЦІННОСТЕЙ БАГАТЬОХ ГРУП, – ЦЕ ТВЕРДЖЕННЯ ВИЗНАЧАЄ ТАКУ СУТНІСНУ ОСОБЛИВІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ ГРУПИ:

- а. посередництво між суспільством і конкретною людиною;
- б. статус самостійного суб'єкта життєдіяльності та розвитку;
- в. важливий для індивіда соціальний інститут;
- г. сфера концентрації різних групових впливів на особистість.

2. ЕЛЕМЕНТАРНИЙ ПАРАМЕТР СОЦІАЛЬНОЇ ГРУПИ, ЯКИЙ ПОВ'ЯЗАНИЙ З ОРГАНІЗАЦІЄЮ ДІЯЛЬНОСТІ ГРУПИ, ДИНАМІКОЮ ЇЇ РОЗВИТКУ, – НАЗИВАЄТЬСЯ:

- а. склад групи;
- б. структура групи;
- в. групові процеси;
- г. групові норми та цінності;
- д. групові санкції;
- е. групові очікування (експектації).

3. ЗА СТУПЕНЕМ ЗНАЧУЩОСТІ ДЛЯ ОСОБИСТОСТІ СОЦІАЛЬНІ ГРУПИ ПОДІЛЯЮТЬ НА:
 - a. малі та великі соціальні групи;
 - b. відкриті та закриті соціальні групи;
 - c. умовні та реальні соціальні групи;
 - d. референтні та групи членства соціальні групи;
 - e. первинні та вторинні соціальні групи.
4. ЗА ХАРАКТЕРОМ ОРГАНІЗОВАНОСТІ ВИДІЛЯЮТЬ ТАКІ ВЕЛИКІ СОЦІАЛЬНІ ГРУПИ:
 - a. тривалі та менш тривалі;
 - b. випадкові, стихійні та свідомо організовані;
 - c. умовні та реальні.
5. ЧУТТЄВО-ЕРОТИЧНЕ, СЕНТИМЕНТАЛЬНЕ ЖІНОЧЕ НАЧАЛО У ПСИХІЦІ ЧОЛОВІКА; ЧОЛОВІЧЕ НАЧАЛО У ПСИХІЦІ ЖІНКИ, ДЖЕРЕЛО ЇЇ ТВЕРДИХ ПЕРЕКОНАНЬ ТА ПРИНЦИПІВ, ЗА К. ЮНГОМ ВИЗНАЧАЮТЬ ТАКИЙ ГОЛОВНИЙ АРХЕТИП, ЯК:
 - a. тінь;
 - b. аніма та анімус;
 - c. самоть.
6. АВТОНОМНА ДУША, ТЕМНИЙ ДВІЙНИК, ЩО ВТІЛЮЄ В СОБІ НЕГАТИВНІ ЯКОСТІ, ЯКІ ЛЮДИНА НЕ БАЖАЄ БАЧИТИ, ЗА К. ЮНГОМ ВИЗНАЧАЄ ТАКИЙ ГОЛОВНИЙ АРХЕТИП, ЯК:
 - a. тінь;
 - b. аніма та анімус;
 - c. самоть.
7. ТВЕРДЖЕННЯ, ЩО ІЗ ЗРОСТАННЯМ КІЛЬКОСТІ СВІДКІВ НЕЩАСНОГО ВИПАДКУ ЗНИЖУЄТЬСЯ ВІРОГІДНІСТЬ ТОГО, ЩО ХТОСЬ ІЗ НИХ ДОПОМОЖЕ ПОТЕРПІЛОМУ, – ВИЗНАЧАЄ:
 - a. гіпотезу урбаністичного перевантаження;
 - b. ефект очевидців;
 - c. феномен інформаційного соціального впливу.
8. ВЕЛИКІ СОЦІАЛЬНІ СПІЛЬНОСТІ ЛЮДЕЙ, ЯКІ РІЗНЯТЬСЯ МІСЦЕМ В ІСТОРИЧНО ЗУМОВЛЕНІЙ СИСТЕМІ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА, СТАВЛЕННЯМ ДО ЗАСОБІВ ВИРОБНИЦТВА, РОЛЮ В СУСПІЛЬНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРАЦІ, А ОТЖЕ СПОСОБАМИ ОДЕРЖАННЯ І РОЗМІРАМИ СУСПІЛЬНОГО БАГАТСТВА, ВИЗНАЧАЮТЬ ЯК:
 - a. соціальні класи;
 - b. етнічні спільноти;
 - c. малі соціальні групи.
9. КОНКРЕТНА СТРУКТУРА ПОТРЕБ, ВІДПОВІДНІ МАТЕРІАЛЬНІ І ДУХОВНІ БЛАГА; ТИП СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО І ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА, ЩО ЕКОНОМІЧНО, ПОЛІТИЧНО І СОЦІАЛЬНО ОБУМОВЛЮЄТЬСЯ ПАНІВНИМИ КЛАСАМИ, ВИЗНАЧАЄ ТИП СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН, ЇХ

ДИНАМІКУ, ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ТАКИМ ЕЛЕМЕНТОМ КЛАСОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ ЯК:

- а. класовими потребами;
- б. класовими інтересами;
- с. класовими почуттями.

10. СВОЄРІДНЕ, СПЕЦИФІЧНЕ ПОЄДНАННЯ ТИПОВИХ РИС У КОНКРЕТНИХ ІСТОРИЧНИХ І СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ БУТТЯ НАЦІЇ; УЯВЛЕННЯ НАРОДУ ПРО СЕБЕ, СУКУПНІСТЬ СТІЙКИХ, ОСНОВНИХ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛЬНОСТІ ОСОБЛИВОСТЕЙ СПРИЙНЯТТЯ НАВКОЛИШНЬОГО СВІТУ ТА ФОРМ РЕАКЦІЙ НА НЬОГО, ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ЯК:

- а. етнічна група;
- б. етнічний стереотип;
- с. ментальність;
- д. національний характер.

Змістовий модуль 4.

Малі групи в соціальній психології

Тема 7. Психологія малих груп

Мета заняття – розкрити проблеми закономірностей групових процесів, які набули в наш час актуального практичного значення в усіх сферах життєдіяльності людей, державних та суспільних організацій.

Рекомендована література

Андреева Г. М. Социальная психология: учебник для вузов / Г. М. Андреева. – 5-е изд., испр. и доп. – М. : Аспект Пресс, 2004. – 365 с.

Аш С. Влияние группового давления на модификацию и искажение суждений / С. Аш // Практикум по социальной психологии / под ред. Э. Пайнс, К. Маслач. – СПб. : Питер, 2000. – С. 210–225.

Бэрон Р. Социальная психология группы: процессы, решения, действия / Р. Бэрон, Н. Керр, Н. Миллер. – СПб. : Питер, 2003. – 272 с.

Кричевский Р. Л. Социальная психология малой группы : [учеб. пособие для вузов] / Р. Л. Кричевский, Е. М. Дубовская. – М. : Аспект Пресс, 2001. – 318 с.

Питання та завдання для самоконтролю

1. Робота над поняттями: група, мала соціальна група, формальна та неформальна група, референтна група, групова динаміка, конформізм та конформність більшості та групової меншості.
2. Проблема групової згуртованості та міжособистісної сумісності.
3. Лідерство та керівництво в малих групах.

I. Опрацювати статті та законспектувати їх:

- Особистість в групі: проблема згуртованості (С. 229-240).
- Про деякі дослідження конформізму в західній психології (С.241-248).
- Західні дослідження прийняття групового рішення, пов'язаного із ризиком (248-257).
- Основні напрямки аналізу лідерства (С.257-268).

Джерело: Социальная психология : хрестоматия : [учеб. пособие для студ. вузов] / сост. Е. П. Белинская, О. А. Тихомандрицкая. – М. : Аспект Пресс, 2003. – 475 с.

Тема 8. Лідерство та керівництво в малих групах

Мета заняття – розкрити феномен лідерства та керівництва, виявити відмінне та спільне між ними; ознайомити студентів із методиками дослідження і виявлення лідера в малій групі.

Рекомендована література

Андреева Г. М. Социальная психология: учебник для вузов / Г. М. Андреева. – 5-е изд., испр. и доп. – М. : Аспект Пресс, 2004. – 365 с.

Социальная психология / сост. Р. И. Мокшанцев, А. В. Мокшанцева. – М. : Новосибирск : ИНФРА-М, 2001. – 408 с.

Орбан-Лембрик Л. Е. Социальная психология : [підручник]. У 2-х кн. Кн. 2. Социальная психология групп. Прикладная социальная психология / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2006. – 560 с.

Питання та завдання для самоконтролю

I. Робота над поняттями з теми: лідер, лідерство, керівник, керівництво, стиль лідерства, демократичний лідер, авторитарний лідер, ліберальний лідер.

II. Підготувати відповіді на питання:

1. Відмінності між лідером і керівником.
2. Визначити стилі лідерства та керівництва.
3. Охарактеризувати тактики впливу лідерів на членів групи.
4. Моделі керівництва та різновиди влади, які може використовувати керівник для впливу на підлеглих.

III. Творче завдання: визначити соціально-психологічні характеристики ефективного лідера.

Тестові завдання самоперевірки:

1. У НАДАННІ ГРУПОЮ ВИЩОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАТУСУ ТИМ ЇЇ ЧЛЕНАМ, ЯКІ ЗРОБИЛИ ВАГОМИЙ ВНЕСОК В ЇЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ (АКИМ ВНЕСКОМ МОЖУТЬ БУТИ БУДЬ-ЯКІ

КОРИСНІ ДІЇ, АДРЕСОВАНІ ЯК ОКРЕМИМ ЧЛЕНАМ, ТАК І ГРУПИ В ЦІЛОМУ) ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ТАКИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ГРУПОВОЇ ДИНАМІКИ:

- a. розв'язання внутрішньогрупових суперечностей;
 - b. ідеосинкразійний кредит;
 - c. психологічний обмін;
 - d. груповий тиск;
 - e. групова згуртованість.
2. «НЕВЕЛИКА ЗА ЧИСЕЛЬНІСТЮ СПІЛЬНІСТЬ, В ЯКІЙ ІНДИВІДИ БЕЗПОСЕРЕДНЬО КОНТАКТУЮТЬ МІЖ СОБОЮ, ОБ'ЄДНАНІ СПІЛЬНОЮ МЕТОЮ ТА ЗАВДАННЯМИ, ЩО Є ПЕРЕДУМОВОЮ ЇХ ВЗАЄМОДІЇ, ВЗАЄМОВПЛИВУ, СПІЛЬНИХ НОРМ, ПРОЦЕСІВ ТА ІНТЕРЕСІВ, МІЖСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН І ТРИВАЛОСТІ ЇХ ІСНУВАННЯ» – ВИЗНАЧАЄТЬСЯ ЯК:
- a. мала соціальна група;
 - b. велика соціальна група;
 - c. середня соціальна група.
3. ЕМОЦІЙНО ЗАБАРВЛЕНІ ЗВ'ЯЗКИ, ЯКІ ВІДТВОРЮЮТЬ НЕОФІЦІЙНІ ВЗАЄМИНИ МІЖ ЧЛЕНАМИ ГРУПИ, ХАРАКТЕРИЗУЮТЬ:
- a. формальну структуру малої групи;
 - b. неформальну структуру малої групи;
 - c. комунікативну структуру малої групи;
 - d. рольову структуру малої групи.
4. МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ МАЛОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ГРУПИ, СУТЬ ЯКОГО ПОЛЯГАЄ У СПРИЯННІ ЗРОСТАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ЧЛЕНІВ ГРУПИ, ЩО НЕРІДКО ПРИЗВОДИТЬ ДО ЗМІНИ ГРУПОВИХ ЦІЛЕЙ, СПОСОБІВ ЇХ ДОСЯГНЕННЯ, НАЗИВАЄТЬСЯ:
- a. нормативний вплив меншості;
 - b. внутрігруповий конфлікт;
 - c. конформність;
 - d. сумісність і спрацьованість;
 - e. згуртованість.
5. МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ МАЛОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ГРУПИ, ЯКИЙ СПРЯМОВАНИЙ НА РОЗВ'ЯЗАННЯ ІСНУЮЧИХ У ГРУПІ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ, ЯКЩО ЙОГО ХАРАКТЕР КОНСТРУКТИВНИЙ, ТО ГРУПА МАЄ ПОТЕНЦІЙНУ МОЖЛИВІСТЬ РОЗВИВАТИСЯ, ВДОСКОНАЛЮВАТИ ФОРМИ І МЕТОДИ РОБОТИ,

НАЗИВАЄТЬСЯ

- a. нормативний вплив меншості;
 - b. внутрігруповий конфлікт;
 - c. конформність;
 - d. сумісність і спрацьованість;
 - e. згуртованість.
6. МЕХАНІЗМ СТАБІЛІЗАЦІЇ МАЛОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ГРУПИ, ЯКИЙ ЗАБЕЗПЕЧУЄ ПЕРЕМОГУ ПРИЙНЯТИХ БІЛЬШІСТЮ НОРМ, ПІДКОРЕННЯ НИМ ІНДИВІДУАЛЬНИХ РЕАКЦІЙ, ОЦІНОК, ДІЙ І ВЧИНКІВ, НАЗИВАЄТЬСЯ:
- a. нормативний вплив меншості;
 - b. внутрігруповий конфлікт;
 - c. конформність;
 - d. сумісність і спрацьованість;
 - e. згуртованість.
7. ТЕРМІН «ГРУПОВА ДИНАМІКА» БУВ ЗАПРОПОНОВАНИЙ ДЛЯ ПОЗНАЧЕННЯ СТВОРЕНОЇ НАУКОВОЇ ШКОЛИ (ШКОЛА ГРУПОВОЇ ДИНАМІКИ):
- a. З.Фройдом
 - b. Ф.Зімбардо;
 - c. К.Левін;
 - d. А.Маслоу.
8. ЗА БЕЗПОСЕРЕДНІСТЮ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ МАЛІ СОЦІАЛЬНІ ГРУПИ ПОДІЛЯЮТЬ НА:
- a. малі та великі;
 - b. відкриті та закриті;
 - c. умовні та реальні;
 - d. референтні та групи членства;
 - e. первинні та вторинні.
9. ЗДІЙСНЮВАНИЙ ІНДИВІДОМ ЧИ КОЛЕКТИВНИМ СУБ'ЄКТОМ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ НА ІНШИХ ЛЮДЕЙ З МЕТОЮ СТРУКТУРУВАННЯ ДІЙ ТА ВІДНОСИН У ГРУПІ (ОРГАНІЗАЦІЇ), НАЗИВАЄТЬСЯ:
- a. керівництво;
 - b. лідерство;
 - c. лідерство та керівництво;
 - d. примус.
10. ТВЕРДЖЕННЯ: «ЛІДЕР ОДНООСІБНО УХВАЛЮЄ ВСІ РІШЕННЯ, ВІДДАЄ НАКАЗИ, РОБИТЬ ВКАЗІВКИ. ВІН ЗАВЖДИ ТОЧНО

ОКРЕСЛЮЄ МЕЖІ КОМПЕТЕНТНОСТІ КОЖНОГО, ТОБТО ЖОРСТКО ВИЗНАЧАЄ РАНГИ ПАРТНЕРІВ І ПІДЛЕГЛИХ», – ХАРАКТЕРИЗУЄ:

- a. авторитарний стиль лідерства;
- b. демократичний стиль лідерства;
- c. ліберальний стиль лідерства.

Навчальне видання

Т. В. Федотова

**Соціальна психологія:
методичні рекомендації до самостійної
роботи студентів**

Друкується в авторській редакції

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 1,0. Зам № 632. Тираж 100.
Папір офсетний. Гарнітура Times. Друк офсетний.
Друк ПП Іванюк В. П. 43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 65.
Свідоцтво Держкомінформу України
ВЛн № 31 від 04.02.2004 р.